

Pers en Voorlichting

Hof van Justitie van de Europese Unie
PERSCOMMUNIQUÉ nr. 69/18
Luxemburg, 29 mei 2018

Arrest in zaak C-426/16
Liga van Moskeeën en Islamitische Organisaties Provincie Antwerpen VZW
e.a./Vlaams Gewest

Het Hof bevestigt dat rituele slachtingen zonder verdoving enkel mogen plaatsvinden in een erkend slachthuis

Deze verplichting is niet in strijd met de vrijheid van godsdienst aangezien er uitsluitend wordt beoogd het vrij verrichten van rituele slachtingen te organiseren en hiervoor een technisch kader te scheppen, en daarbij rekening te houden met de essentiële voorschriften op het gebied van bescherming van het dierenwelzijn en de gezondheid van consumenten van dierlijk vlees

Het islamitische Offerfeest wordt elk jaar gedurende drie dagen gevierd. Veel praktiserende moslims beschouwen het als hun religieuze plicht om, bij voorkeur op de eerste dag van dat feest, een dier te slachten of te laten slachten, waarvan het vlees vervolgens wordt gegeten door het gezin en verdeeld onder armen, burens en familieleden. Bij de meerderheid van de moslimgemeenschap in België zou er een consensus bestaan, zoals verwoord door de Raad der Theologen binnen het Executief van de Moslims, dat het slachten zonder voorafgaande verdoving van de dieren en met inachtneming van de andere rituele voorschriften moet worden verricht.

Vanaf 1998 bepaalde de Belgische wetgeving dat door een religieuze rite voorgeschreven slachtingen slechts mochten plaatsvinden in erkende of tijdelijke slachthuizen. Zo heeft de bevoegde minister elk jaar tijdelijke slachtinrichtingen erkend, die het samen met de erkende slachthuizen mogelijk hebben gemaakt om rituele slachtingen tijdens het islamitische Offerfeest uit te voeren en het gebrek aan capaciteit in erkende slachthuizen ten gevolge van de stijging van de vraag tijdens die periode op te vangen.

In 2014 heeft de Vlaamse minister van Dierenwelzijn aangekondigd dat hij geen erkenningen meer zou afgeven voor tijdelijke slachtinrichtingen omdat dergelijke erkenningen in strijd waren met het Unierecht, meer in het bijzonder met een verordening uit 2009 inzake de bescherming van dieren bij het doden¹. Sinds 2015 mogen alle onverdoofde slachtingen van dieren, waaronder slachtingen in het kader van het islamitische Offerfeest, alleen nog plaatsvinden in erkende slachthuizen. Tegen deze achtergrond hebben verschillende moslimverenigingen en koepelorganisaties van moskeeën in 2016 het Vlaamse Gewest gedagvaard voor de rechter. Zij hebben vooral de geldigheid van sommige bepalingen van de verordening² betwist, in het bijzonder gelet op de vrijheid van godsdienst³. De Nederlandstalige rechtbank van eerste aanleg Brussel, waaraan de zaak is voorgelegd, heeft beslist om aan het Hof van Justitie een prejudiciële vraag te stellen.

In het arrest van vandaag verduidelijkt het Hof van Justitie allereerst dat rituele slachtingen inderdaad onder het begrip „religieuze rite” in de zin van de verordening vallen. Deze slachtingen vallen dus binnen de werkingssfeer van de vrijheid van godsdienst die wordt gewaarborgd door het Handvest van de grondrechten van de Europese Unie. Eventueel uiteenlopende theologische opvattingen over ritueel slachten kunnen op zichzelf niet afdoen aan het feit dat er sprake is van een „religieuze rite”.

¹ Verordening (EG) nr. 1099/2009 van de Raad van 24 september 2009 inzake de bescherming van dieren bij het doden (PB 2009, L 303, blz. 1).

² Het gaat om artikel 4, lid 4, gelezen in samenhang met artikel 2, onder k), van verordening nr. 1099/2009.

³ Artikel 10 van het Handvest van de grondrechten van de Europese Unie en artikel 9 van het Europees Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden.

Vervolgens onderzoekt het Hof of de verordening al dan niet een beperking van het recht op vrijheid van godsdienst inhoudt. Het Hof wijst erop dat in de Unie dieren in de regel uitsluitend na verdoving worden gedood. Ritueel slachten zonder voorafgaande verdoving wordt bij wijze van uitzondering toegestaan, op voorwaarde dat de slachtingen plaatsvinden in een door de bevoegde nationale autoriteiten erkend slachthuis dat voldoet aan de technische voorschriften op het gebied van bouw, indeling en uitrusting (deze voorschriften zijn vastgelegd in een andere verordening van de Unie⁴).

Het Hof verduidelijkt dat deze uitzondering helemaal geen verbod op het uitvoeren van rituele slachtingen in de Unie instelt, maar juist uitdrukking geeft aan het positieve streven van de Uniewetgever om het slachten van dieren zonder voorafgaande verdoving mogelijk te maken, zodat de vrijheid van godsdienst, in het bijzonder die van praktiserende moslims, tijdens het Offerfeest daadwerkelijk wordt geëerbiedigd.

Met de verplichting om rituele slachtingen te verrichten in een erkend slachthuis wordt dan ook uitsluitend beoogd om het vrij verrichten van slachtingen zonder voorafgaande verdoving voor religieuze doeleinden te organiseren en hiervoor een technisch kader te scheppen. Een dergelijk technisch kader houdt echter op zichzelf geen beperking in van het recht op vrijheid van godsdienst van praktiserende moslims.

Voor rituele slachtingen gelden immers dezelfde technische voorwaarden als die welke in beginsel voor elke slachting van dieren binnen de Unie bestaan, ongeacht de gevolgde methode.

Bovendien heeft de Uniewetgever de naleving van de voor religieuze riten vereiste speciale slachtmethoden in overeenstemming gebracht met de naleving van de essentiële regels van de EU-verordeningen wat de bescherming van het dierenwelzijn bij het doden en de gezondheid van consumenten van dierlijk vlees betreft.

Ten slotte onderzoekt het Hof de overwegingen met betrekking tot het feit dat de in het Vlaamse Gewest gevestigde erkende slachthuizen die aan de eisen van de verordening voldoen, niet over toereikende slachtcapaciteit beschikken om tegemoet te komen aan de naar aanleiding van het Offerfeest waargenomen gestegen vraag naar halalvlees.

Het Hof wijst er in dit verband op dat de geldigheid van een handeling van de Unie moet worden beoordeeld aan de hand van de feiten en de juridische situatie op de datum waarop die handeling werd vastgesteld, en dat die geldigheid niet kan afhangen van de bijzondere omstandigheden van een bepaald geval. De door de Belgische rechter genoemde problematiek betreft namelijk slechts een beperkt aantal gemeenten in het Vlaamse Gewest. Deze problematiek kan dus niet worden geacht onlosmakelijk verbonden te zijn met de toepassing van een regel in de gehele Unie. Dit specifieke probleem, dat betrekking heeft op de slachtcapaciteit in een regio van een lidstaat en te maken heeft met de korte en tijdelijke toename van de vraag naar rituele slachtingen naar aanleiding van het Offerfeest, is het gevolg van een samenloop van interne omstandigheden die de geldigheid van de verordening niet kunnen aantasten.

Het Hof is van oordeel dat zijn onderzoek geen feiten of omstandigheden aan het licht heeft gebracht die de geldigheid van de verordening kunnen aantasten in het licht van de door het Handvest gewaarborgde vrijheid van godsdienst.

NOTA BENE: De prejudiciële verwijzing biedt de rechterlijke instanties van de lidstaten de mogelijkheid, in het kader van een bij hen aanhangig geding aan het Hof vragen te stellen over de uitlegging van het recht van de Unie of over de geldigheid van een handeling van de Unie. Het Hof beslecht het nationale geding niet. De nationale rechterlijke instantie dient het geding af te doen overeenkomstig de beslissing van het Hof. Deze beslissing bindt op dezelfde wijze de andere nationale rechterlijke instanties die kennis dienen te nemen van een soortgelijk probleem.

⁴ Verordening (EG) nr. 853/2004 van het Europees Parlement en de Raad van 29 april 2004 houdende vaststelling van specifieke hygiënevoorschriften voor levensmiddelen van dierlijke oorsprong (PB 2004, L 139, blz. 55, met rectificatie in PB 2013, L 160, blz. 15).

Voor de media bestemd niet-officieel stuk, dat het Hof van Justitie niet bindt.

De [volledige tekst](#) van het arrest is op de dag van de uitspraak te vinden op de website CURIA.

Contactpersoon voor de pers: Stefaan Van der Jeught ☎ (+352) 4303 2170

Beelden van de uitspraak van het arrest zijn beschikbaar via "[Europe by Satellite](#)" ☎ (+32) 2 2964106